

Introducere - Despre Preoție și Sfânta Taină a Spovedaniei

Preotul, instituit de Mântuitorul nostru Iisus Hristos în viața Bisericii prin Sfinții Apostoli, are misiunea de a sfinți prin Sfintele Taine și Ierurgii, de a învăța prin cuvânt și prin exemplul personal, și de a sluji în Biserică și în tot locul lui Dumnezeu și oamenilor. De a învăța despre Dumnezeu că există, că este Creatorul lumii, că este Creatorul nostru, al tuturor, că și noi, fiii Lui, suntem între noi frați. Că Dumnezeu creându-ne nu ne-a lăsat în părăsire, că veghează asupra noastră a tuturor, așa cum spune Domnul nostru Iisus Hristos, că nici un fir din părul capului nu cade fără știrea lui Dumnezeu. Dumnezeu veghează asupra destinelor noastre în cele mai mici amănunte, iar preotul este cel care trebuie să dea mărturie despre Dumnezeu în fața noastră, a oamenilor, și care trebuie să dea mărturie lui Dumnezeu despre noi. Nouă ne dă mărturie despre Dumnezeu, iar lui Dumnezeu îi dă mărturie despre noi. Pentru că preotul are misiunea de a conduce viața sufletească a credincioșilor care i s-au încredințat lui. El răspunde în fața lui Dumnezeu de credincioșii ce i s-au încredințat.

Preotul este duhovnic, Părinte duhovnicesc. Mare taină este taina duhovniciei. Fără îndoială și celelalte sunt tot atât de mari. Fiindcă prin Botez preotul ne introduce în creștinism, în casa lui Dumnezeu. Preotul ne sfințește apoi toate evenimentele vieții și Îl aduce pe Iisus Hristos în viața fiecăruia, prin Sfânta Împărtășanie. Preotul sfințește căsătoria și nașterea de prunci. Preotul ne conduce pe ultimul drum, atunci când încheind socotelile cu viața aceasta, pământească ne prezentăm dincolo, în fața lui Dumnezeu. Preotul ne conduce până la ultimul pas pe lumea aceasta, vremelnică ca și cum ar da mărturie despre noi lui Dumnezeu până în ultima clipă a trecerii dincolo. Și va da, fără îndoială, mărturie despre noi și dincolo. Însă preotul, fiind duhovnic, are misiunea extraordinară, permanentă și tainică de a ne împăca cu Dumnezeu. De a face în așa fel încât slăbiciunile noastre omenești, greșelile noastre omenești, păcatele noastre, să le facă, în virtutea mandatului primit de la Dumnezeu, iertate, și să ne nască din nou. Să ne facă din nou curați, așa cum am fost înainte, prin iertarea pe care ne-o dă după mărturisire, prin Sfânta Taină a Spovedaniei. Mare lucru este acesta și mare privilegiu. Eu aș zice că este cel mai mare privilegiu care s-a dat vreodată oamenilor. Acesta ca oamenilor să li se poată șterge trecutul. Gândiți-vă: de câte ori nu facem noi fapte ireversibile și iremediabile, condamnabile din punct de vedere moral. Legile civile nu știu ce-i aceea iertare. Legile civile pedepsesc orice călcare de lege. Iată că în creștinism există această posibilitate ca pentru greșelile împotriva normelor morale, prin Părintele duhovnic, să fii iertat și să te împaci cu Dumnezeu. Chiar dacă aici pe pământ trebuie să-ți plătești unele fărâdelegi, că drept este ca pe unele să le plătești dacă le-ai făcut, dar în conștiința ta ai posibilitatea să te știi împăcat cu Dumnezeu, să te știi iertat de ceea ce ai făcut.

Așa se întâmplă miracolul extraordinar al nașterii din nou. Fiindcă acesta este sensul nașterii din nou. Aceasta înseamnă om nou. Mântuitorul Iisus Hristos și Sfântul Apostol Pavel, teologii și preoții în predicile lor vorbesc adesea despre nașterea din nou. Ce este așadar nașterea din nou? Bineînțeles că nu este aceea pe care o înțelegea Nicodim, unul din învățații Legii vechi, care în întâlnirea cu Domnul, Mântuitorul și Stăpânul lumii L-a întrebat: Doamne, cum o să mă pot eu naște din nou, că doar n-o să pot eu intra din nou în pântecele maicii mele? Ei bine, nașterea din nou este nașterea spirituală prin iertarea păcatelor. Devii realmente om nou prin aceea că ți s-a șters tot trecutul. Acest lucru se face prin Preotul duhovnic. Duhovnicul are această putere teribilă și deosebită de a lega și dezlega. Vă dați seama ce înseamnă să dai unui om puterea de a dezlega păcatele, cu convingerea netă și sigură că odată pronunțată de către el dezlegarea, această pronunțare este luată în considerare de

Dumnezeu? Și că din lista neagră a lui Dumnezeu ești șters din momentul acela prin cuvintele preotului duhovnic? Este așa, pentru că așa ne-a spus Dumnezeu că este. Și noi credem toți în această misiune iertătoare, extraordinară, teribilă, înnoitoare a preotului prin oficiul său de Părinte duhovnicesc: să știm și că realizăm cu toții ce mare răspundere au. Fiindcă este adevărat că Dumnezeu ne iartă; este adevărat că Dumnezeu ia aminte la pocăința celui care a greșit. Dar trebuie să existe această pocăință. Toate păcatele se iartă, cu o singură condiție: să fie recunoscute ca păcate. Să fie recunoscute ca păcate și să fie căință, regret și părere de rău pentru ele. Toate păcatele se iartă. Există o singură excepție: păcatul împotriva Duhului Sfânt. Așa ne spune Mântuitorul Iisus Hristos. Este vorba de păcatele ce se fac din rea-voință, din rea-credință, pentru care nu se cere iertare și care nu sunt recunoscute ca păcate de către cel care le-a săvârșit. Păcatul împotriva Duhului Sfânt este păcatul împotriva evidenței. Adică toți văd că peretele acesta este alb, și totuși vine unul și susține cu toată convingerea că este negru. Acesta este păcat împotriva evidenței. Acesta nu se poate ierta pentru că vine dintr-o pervertire totală, fundamentală, ontologică, dintr-o pervertire cumplită a sufletului omenesc, aceea de a nu recunoaște evidența. Acesta nu se iartă. Și acesta, dacă este recunoscut, se iartă, pentru că toate păcatele recunoscute se iartă. De aceea primul lucru pe care trebuie să-l aibă în vedere Duhovnicul în scaunul mărturisirii și a spovedaniei este acesta: să-l facă pe cel care vine să-și spună păcatele, să le recunoască. Și să facă promisiunea că nu le va mai face. După puterea lui, să facă pe loc promisiunea, să dorească atunci să nu le mai facă. Aceasta este condiția ce duce la iertare. De aceea, după fiecare spovedanie, chiar dacă se dă un canon, chiar dacă se dă o amânare de la Sfânta Împărtășanie, păcatele se iartă. Păcatele mărturisite se iartă. Împăcarea cu Dumnezeu se produce în momentul acela, și ea depinde de înțelepciunea, de tactul, de cunoașterea, de pricepera Părintelui Duhovnic.

Fără îndoială, sunt păcate care necesită o oarecare formă de căință și pocăință. De aceea Sfinții Părinți au stabilit canoane, care spun: pentru o anumită greșală, trebuie să se facă următoarea pocăință, oprire de la Împărtășanie, metanii, etc. I se dă penitentului un oarecare canon și acesta, în taina sufletului și a odăii lui, trebuie să facă această pocăință, pentru ca să simtă și în felul acesta iertarea lui Dumnezeu care i-a venit prin duhovnicul său. Părintele duhovnicesc trebuie să ierte, dar trebuie să fie și cu grijă ca să dea celor cu păcate mai grele o anumită penitență de executat. Să nu fie nici prea grea, să sperie, să înfricoșeze, să nu fie nici prea ușoară, să banalizeze, așa încât să creadă omul, credinciosul respectiv că se iartă prea ușor, și că totul se iartă fără condiții. Totul se iartă, dar cu condiția îndreptării și cu o anumită condiție a ispășirii păcatului respectiv. Iată lucruri pe care trebuie să le știe, să le aplice ori să le împlinescă Preotul duhovnic. Însă lucrul cel mai important pe care trebuie să-l știe duhovnicul este acela că trebuie să păstreze secretul spovedaniei. Este o obligație esențială. Părintele duhovnic care dezvăluie secretul spovedaniei trebuie depus de îndată din treapta preoției, ca nedemn de ea. Să știți că aceasta este rânduiala. Este foarte aspră dar altfel nu se poate, pentru că își pierde încrederea credincioșilor. Este o trădare a lor. Trebuie să conștientizăm cu toții faptul că Spovedania se face ca în fața lui Dumnezeu. Preotul duhovnic nu mai este atunci om ca toți oamenii. În scaunul spovedaniei el este ca și Dumnezeu care ascultă mărturisirea omului. El nu are dreptul prin urmare să facă uz de ceea ce au auzit urechile lui. Nu are dreptul să facă uz în fața nimănui, nici în fața altui preot, nici în fața episcopului, decât atunci când are un caz foarte grav pe care nu știe cum să-l rezolve. Atunci vine la episcop să-i ceară sfat, dar nu-i spune despre cine este vorba. Nu are voie să dezvăluie numele celui în cauză. Părintele duhovnicesc trebuie să primească numai spovedania aceluia care vine să se spovedească. Aceasta este o altă regulă importantă. Că sunt unii care vin și-i spovedesc pe alții. Pe asemenea oameni duhovnicul nu trebuie să-i spovedească. Fiecare își spovedește păcatele lui proprii, cele pe care le-a făcut el. Și, odată spuse, păcatele sunt spuse pentru totdeauna. Penitentul nu le mai spune niciodată nimănui. Odată iertate, sunt iertate pentru totdeauna și nu le mai repetă la altă spovedanie. Iar preotul, odată ce le-a auzit, nu și le

mai aduce aminte. Nu le amintește nici măcar celui care i le-a spovedit odată. Acela trebuie să rămână cu convingerea că s-au iertat și s-au uitat. Să nu rămână cu vreo jenă față de preot. Părintele duhovnic nu trebuie să-și schimbe atitudinea față de cel de la care a auzit spovedania. Acela trebuie să-și mențină în fața preotului aceeași demnitate pe care a avut-o mai înainte. Să-și mențină demnitatea și în fața lumii. Preotul nu are voie să se prevaleze de ceea ce a auzit la spovedanie, în nici o împrejurare și sub nici o formă. Fiindcă ceea ce s-a spus la spovedanie este lucru de mare taină, este lucru de mare încredere în preot și în Dumnezeu. Preotul nu-ți poate fi decât prieten de încredere. El îți știe secretele. Dar le știe ca pe secretele încredințate lui Dumnezeu, nu lui. De aceea Preotul duhovnic are în mâinile sale inimile credincioșilor săi. De aceea e ascultat. De aceea este iubit. El este cel care îi împacă pe credincioși cu Dumnezeu. Cine uită acest lucru despre preot înseamnă că nu știe ce este un preot. Preotul care uită despre sine acest lucru nu este un adevărat preot. Dar cei care sunt adevărați preoți țin în mâinile lor sufletele comunității ce le-a fost dată în păstorie, mai mult decât oricine altul. Ei știu că din mâinile lor se vor cere sufletele ce le-au fost încredințate. Preotul ideal este acela care se luptă să ajungă în fața Dreptului Judecător cu întreaga lui turmă. Una pe pământ, una în ceruri...

Sfânta Împărtășanie – Ușa Raiului și Arvuna Mântuirii

Înainte de a intra în reflecțiile asupra Sfintei Liturghii, de a înțelege ce este ea, rolul ei în viața creștină, este nevoie a pune început bun prin a arăta temeiul ei și a celorlalte Sfinte Taine în Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu - Om. Acest fundament constă în temeiul de neclintit al expresiei că Adevărul este Persoana lui Iisus Hristos, și că viața noastră înseamnă participare, experiență, comuniune cu Iisus Hristos ca persoană și viață. „*Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi*”(Ioan 1,14) afirmație scripturistică ce constituie baza și noua bucurie a Bisericii. Căci El a lăsat Trupul Lui (Biserica) și a trimis pe Duhul Său și nu un sistem filozofic și nici n-a întemeiat o nouă religie. De la începuturi până astăzi găsim această realitate a comuniunii liturgice strânsă în jurului Mesei Domnului: „*Și stăruiau în învățătura Apostolilor și în comuniune, în frângerea pâinii și în rugăciuni*” după cum ne relatează „Faptele Apostolilor” în capitolul 2,42. Aflându-se de atunci în stare permanentă de ascultare, Biserica - ca trup a lui Iisus Hristos și comuniune a Duhului Sfânt, este fidelă îndemnului Mântuitorului de la Cina cea de Taină, unde a spus ca: „*Aceasta să faceți întru pomenirea Mea*”(Matei XXVI, 26-28 și cel...) Aici, în adunarea (sinaxa) liturgică, se găsește izvorul vieții, centrul ei, de aici decurgând învățătura nouă, harul ei sfințitor și modul în care ea se conduce. Adevărul ei este *viață; împărtășirea de viață*: „*Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi.*”(In. 6, 53) Prin urmare, Adevărul este viață, este ființă concretă. Pentru Sfântul Apostol Ioan Adevărul este identic cu viața, cu ființa, el depășește neajunsul cugetării filozofice a lui Aristotel care vedea viața ca o calitate adăugată ființei, nu ființa însăși. Creștinul trebuie să le rostească *dintr-o răsuflare pe amândouă.*

Toată Evanghelia a 4-a, a Sfântului Apostol Ioan autentică că cunoașterea este „*viață veșnică*” sau „*adevărată viață*” *însăși Iisus Hristos s-a numit Calea, Adevărul și Viața*” (In. 14. 6) Dacă Sfântul Apostol Ioan vede Adevărul ca praxis, ca trăire, ucenicul său - Sfântul Ignatie Teoforul îmbină cunoașterea și viața într-o abordare antologică a Adevărului, deoarece viața înseamnă ființă veșnică, adică ființa care nu moare. Domnul Iisus Hristos este Adevărul, nu pentru că este un principiu epistemologic care explică universul, ci pentru că El este viața și mulțimea ființelor, care își găsesc semnificația nesticăcioasă întru Iisus Hristos, care recapitulează în întregime creația și istoria. Viața Sfintei Euharistii este viața lui Dumnezeu Însuși, ca viață de comuniune divină.

De aceea Sfântul Ignatie numea *Euharistia* drept „*leac de nemurire, doctorie pentru a nu muri*”. Iar Sfântul Irineu de Lyon (sec. II) a folosit teologia Euharistiei în luptă cu dochetismul și gnosticismul, ce arată că Iisus Hristos a avut trup aparent, arătând că Euharistia este cu adevărat Domnul Hristos, că El este viață și ființă în același timp, că El se dă ca viață, ducând la împlinirea comuniunii în Sfânta Euharistie. Prin urmare, când abordăm știința teologică a hristologiei, adică învățătura despre persoana și opera mântuitoare a lui Iisus Hristos, nu înțelegem în primul rând abordarea învățăturii despre acestea în sens teoretic, faptul că numai cuvintele scripturii ar fi vehicule de comunicare a Adevărului până la noi, așa cum fac toate ereziile istoriei.

Când afirmăm că El este Adevărul, mărturisim și trăim învățătura despre Iisus Hristos și opera Sa ca existență personală, *ce ni se comunică în relația Sa cu Trupul Său, Biserica*. Căci dacă nu ești în Biserică nu poți vorbi de o realitate a experienței personale a lui Iisus Hristos, ce se dăruiește în Sfintele Taine, în mod culminant oferindu-se în Sfânta Euharistie. Împărtășindu-te de Iisus Hristos ca viață și comuniune poți vorbi după aceea de o comunicare a Lui până la noi și prin cuvintele Sale, încorporate în Sfânta Scriptură ori în Sfânta Tradiție, căci altfel totul este verbalism sectar, fraze învățate mecanic din textele Scripturii și răstălmăcite după bunul plac.

În altă ordine de idei, trebuie subliniat și reținut adevărul de nezdruncinat "Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni, XI, 29). Plecând de la aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel, ne întrebăm care este adevăratul înțeles al lor. Pentru că nici Biserica primară și nici Sfinții Părinți nu au tălmăcit ca alternativă la "mâncarea și băutura cea cu nevrednicie" abținerea de la Sfânta Împărtășanie, în sensul că respectul pentru Taină și teama de a nu o pângări să aibă ca rezultat moral refuzarea Sfintelor Daruri. Este evident că nu aceasta a dorit Sfântul Apostol Pavel să spună. Într-adevăr găsim în Epistolele sale, în îndemnurile sale, prima formulare a unui aparent paradox, dar care în realitate constituie baza "eticii" creștine și izvorul spiritualității creștine. "Sau nu știți", scrie Sfântul Apostol Pavel către Corinteni, "că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț: slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu" (I Corinteni VI, 19-20). Aceste cuvinte constituie un veritabil cuprins al apelurilor neîncetate adresate de Sfântul Apostol Pavel creștinilor: noi trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce s-a "întâmplat" cu noi în Iisus Hristos; tocmai de aceea noi putem trăi astfel, doar pentru că aceasta a avut loc în noi, pentru că mântuirea, izbăvirea, împăcarea și "cumpărarea cea cu preț" ne-au fost deja dăruite iar noi nu suntem "ai noștri". Noi putem și trebuie să lucrăm la mântuirea noastră numai pentru că am fost mântuiți. Trebuie întotdeauna și în tot timpul, să devenim și să fim ceea ce, în Iisus Hristos, suntem deja: "Iar voi sunteți ai lui Iisus Hristos, iar Domnul Hristos al lui Dumnezeu" (I Corinteni III, 23). Această învățătură a Sfântului Apostol Pavel este de o importanță crucială pentru viața creștină în general, și pentru viața sacramentală în particular. Ea descoperă tensiunea esențială pe care se bazează această viață, de unde ea își trage seva și care nu poate fi îndepărtată fiindcă aceasta ar însemna părăsirea și, în același timp, mutilarea majoră a credinței Bisericii însăși: încordarea ce se află în fiecare din noi între "omul cel vechi care este corupt de poftele cărnii" și "omul cel nou, înnoit după chipul lui Dumnezeu, care l-a creat pe om" prin moartea și învierea Botezului " ; între darul vieții noi și efortul de a ne apropia de El și de a-L face al nostru; între harul "ce nu este dat cu măsură" (Ioan III, 34) și măsura neîncetat deficitară a vieții mele duhovnicești.

Dar apoi, primul și cel mai important rod al întregii vieți și spiritualități creștine, așa cum se întâmplă la sfinți, nu este sentimentul și conștientizarea vreunei "vrednicii", ci a unei nevrednicii . Cu cât te apropii mai mult de Dumnezeu cu atât devii mai conștient de nevrednicia ontologică a întregii făpturi înaintea lui Dumnezeu, de darul Său către noi. O

astfel de spiritualitate este absolut incompatibilă cu ideea de "merit", cu orice care ne poate face, în sine și prin sine, "vrednici" de acel dar. Căci, așa cum scrie Sfântul Apostol Pavel: "Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept... Dar Dumnezeu își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Domnul Iisus Hristos, a murit când noi eram încă păcătoși ..." (Romani V, 6-8). A "măsura" acel dar cu meritele și vrednicia noastră este începutul acelei trufii duhovnicești care este adevărata esență a păcatului. Această tensiune își are centrul și, de asemenea, izvorul în viața sacramentală. Aici, în timp ce ne apropiem de dumnezeieștile Daruri, devenim conștienți iară și iară de dumnezeiescul "năvod" în care am fost prinși și din care, după rațiunea și logica omenească, nu există scăpare. Căci dacă, din cauza "nevredniciei" mele, nu mă ating de dumnezeieștile Daruri, resping și refuz dumnezeiescul dar al iubirii, împăcării și vieții, mă excomunic pe mine, căci "dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi" (Ioan VI, 53). Totuși, dacă "mănânc și beau cu nevrednicie", mănânc și beau osânda mea. Sunt osândit dacă nu primesc și sunt osândit dacă primesc, căci cine a fost vreodată "vrednic" să fie atins de dumnezeiescul Foc și să nu fie mistuit?

Încă o dată, din această capcană nu există scăpare prin intermediul judecăților omenești atunci când folosim pentru dumnezeieștile Taine criteriile, măsurile și raționamentele noastre omenești. Este ceva înălțător și înspăimântător, din punct de vedere duhovnicesc, în conștiința liniștită și curată cu care episcopii, preoții și laicii deopotrivă, și în special aceia care pretind a fi iscusiți în "cele ale sufletului", acceptă și apără ca pe ceva tradițional și evident situația sacramentală actuală: aceea în care un membru al Bisericii este considerat a fi "îmbunătățit" dacă pentru cincizeci și una de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Potir din cauza "nevredniciei" sale, iar atunci, în cea de-a cincizeci și doua săptămână, după ce a săvârșit câteva rânduieli, să treacă printr-o spovedanie de patru minute ca apoi să se reîntoarcă imediat după primirea împărtășaniei la "nevrednicia" sa. Este înspăimântător pentru că această situație respinge atât de evident ceea ce constituie adevăratul sens și, de asemenea, Crucea vieții creștine descoperită nouă în Sfânta Euharistie: imposibilitatea de a adapta creștinismul la măsurile și capacitățile noastre; imposibilitatea de a-l primi după rânduielile lui Dumnezeu și nu ale noastre. Care sunt aceste rânduieli? Nicăieri nu le găsim mai bine exprimate decât în cuvintele pe care preotul le rostește în timp ce înalță Sfântul Disc și care în Biserica primară erau cuvintele invitației la primirea Sfintei împărtășanii: "Sfintele Sfinților!" Cu aceste cuvinte și, de asemenea, cu răspunsul credincioșilor la aceasta: "Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos" - judecățile omenești în întregime se apropie de sfârșit. Cele sfinte, Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, sunt doar pentru cei ce sunt sfinți. Dar nimeni nu este sfânt decât Unul Sfânt Iisus Hristos. Și în acest fel, la nivelul jalnicei "vrednicii" omenești, ușa este încuiată; nu există nimic ce putem oferi și care ne-ar face "vrednici" de acest Dar Sfânt. Într-adevăr nimic, cu excepția Sfințeniei lui Iisus Hristos însuși pe care El în nesfârșita Sa dragoste și milostivire ne-a împărtășit-o și nouă, făcându-ne "seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt" (I Petru II, 9). Sfințenia Sa și nu a noastră este aceea care ne face sfinți și astfel "vrednici" a ne apropia și a primi Sfintele Daruri. Căci așa cum Nicolae Cabasila spune în comentariul său asupra acestor cuvinte: "nimeni nu are de la sine însuși sfințenia, deoarece aceasta este rezultat al virtuții omenești, ci toți o avem de la și prin Iisus Hristos. Atunci când pui sub soare mai multe oglinzi, toate strălucesc și răsfrâng raze de ai crede că se văd mai mulți sori, dar în realitate unul este soarele care se răsfrânge în toate ..."

Acesta este importantul "paradox" al vieții sacramentale. Ar fi o greșeală, totuși, să o limităm numai la Sfintele Taine. Păcatul pângăririi de care vorbește Sfântul Apostol Pavel atunci când menționează faptul de "a mânca și a bea cu nevrednicie", cuprinde întreaga viață, pentru că întreaga viață, omul în întregime, trup și suflet, au fost sfințite de Iisus Hristos și

făcute sfinte, și fiind sfinte "nu ne aparțin". Singura întrebare adresată omului este dacă dorește și dacă este pregătit să primească, în smerenie și ascultare, această sfințenie oferită lui, din dragoste și din nemărginita milostivire a lui Dumnezeu. Mai întâi Crucea pe care el trebuie să răstignească pe omul cel vechi cu patima și stricăciunea sa, și apoi harul și puterea de a lupta neîncetat pentru creșterea omului nou în el, a acelei vieți noi și sfinte la care a fost făcut părtaș. Participăm la Sfânta Împărtășanie doar fiindcă am fost făcuți sfinți de către Iisus Hristos și în Domnul Iisus Hristos; și participăm la aceasta pentru a deveni sfinți, adică, pentru a plini darul sfințeniei în viața noastră. Atunci când nu realizăm aceasta, "mâncăm și bem cu nevreddnicie" - când, cu alte cuvinte, primim împărtășania gândindu-ne la noi ca fiind "vrednici" prin noi înșine și nu prin sfințenia lui Iisus Hristos; ori când primim împărtășania fără a o raporta la întreaga viață ca rațiune a ei, și, de asemenea, ca putere a transformării vieții, că intrarea inevitabilă pe "cărarea cea îngustă" a nevoinei și a strădaniei. A realiza aceasta, nu doar cu mintea noastră ci cu întreaga noastră ființă, a ajunge la pocăință - care ne deschide ușile împărăției - acestea reprezintă adevăratul sens și cuprins al pregătirii noastre pentru Sfânta Împărtășanie.

Este bine știut și de necontestat faptul că în Biserica primară comuniunea tuturor credincioșilor la fiecare dumnezeiască Liturghie era o regulă. Totuși, ceea ce trebuie subliniat este faptul că această comuniune obștească periodică era înțeleasă și trăită nu doar ca un act de evlavie personală ci, mai presus de toate, ca un act ce izvorăște din apartenența la Biserică sau mai precis ca împlinire și actualizare a acestei apartenențe. Sfânta Euharistie era în egală măsură definită și trăită ca Taină a Bisericii, Taină a comunității, Taină a unității. "S-a amestecat cu noi", scrie Sfântul Ioan Gura de Aur, "și ne-a împărtășit de trupul Său, astfel încât noi să putem fi deplinătate și un trup unit cu Capul". De fapt, Biserica primară nu cunoștea nici un alt semn ori criteriu pentru participarea mântuitoare a obștii la Taină: "era o regulă faptul că cel ce nu primise Sfânta Împărtășanie timp de câteva săptămâni să se excomunică și să se anatematizeze singur față de Trupul Bisericii". Împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Iisus Hristos era împlinirea limpede a Botezului și a Mirungerii, și nu existau alte condiții pentru primirea împărtășaniei. Toate celelalte Taine erau de asemenea "pecetluite" cu împărtășirea din Sfintele Daruri. Și așa de evidentă era această legătură dintre apartenența la Biserică și împărtășanie, încât într-un text liturgic timpuriu găsim alungarea înaintea sfințirii a acelora "care nu se pot împărtăși cu aceste Taine dumnezeiești". Este limpede că oricât de tainică și de complicată, a devenit mai târziu această înțelegere și trăire inițială a împărtășaniei ea nu a fost niciodată înlăturată, rămânând pentru totdeauna norma esențială a Bisericii - după cum susține și Alexander Schmemmann în "Euharistia".

Ar trebui să ne întrebăm, deci, nu ceea ce presupune această regulă, ci ce anume s-a întâmplat cu ea. De ce s-a uitat atât de mult ca o simplă pomenire a împărtășaniei mai dese (nu mai vorbim de aceea cu regularitate) pare multora (și în special clerului) o noutate fără precedent, zguduind și chiar distrugând, în concepția lor, temelii Bisericii? Cum a fost posibil că secole, de cele mai multe ori, Sfintele Liturghii să fie fără credincioși, care primeau împărtășania? De ce acest lucru incredibil nu provoacă uimire, nu provoacă fiori, în timp ce dorința de împărtășire mai deasă provoacă teamă, opoziție, rezistență? Cum a putut să apară această ciudată doctrină de primire a împărtășaniei o singură dată pe an? Cum a putut fi considerată "normă" orice îndepărtare de la ceea ce-ar putea fi nu mai mult decât o excepție? Cu alte cuvinte, cum a devenit înțelegerea Bisericii atât de profund individualistă, atât de detașată de învățătura Bisericii ca Trup al lui Iisus Hristos, atât de adânc contradictorie cu rugăciunea euharistică însăși: "iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășania Aceluiași Sfânt Duh ..." ?

Răspunsul obișnuit dat acestor întrebări este că dacă practica primară a trebuit să fie întreruptă - spun adversarii împărtășirii frecvente și regulate - dacă o distincție radicală a trebuit să fie introdusă între clerici (a căror primire a Sfintei Împărtășanii constituie în mod

evident parte a slujirii lor) și laicat (care astăzi poate primi Sfânta Împărtășanie numai în anumite condiții - necunoscute Bisericii primare) dacă, în general, Sfânta Împărtășanie pentru laici a devenit mai degrabă excepție decât regulă, atunci aceasta se întâmplă din cauza unei temeri bune și sfinte - aceea a profanării Sfintei Taine. Profanarea s-ar realiza prin împărtășirea nevrednică cu aceasta, primejduind astfel propria mântuire; în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: "Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni XI, 29). Acestui răspuns trebuie, la rândul său, să i se dea o replică pentru că, de fapt, acesta ridică mai multe probleme decât cele pe care le rezolvă. Mai întâi, chiar dacă a fost adevărat ca, de facto, excomunicarea laicilor și-a avut originea în această mântuitoare temere și în acest sentiment de nevrednicie, ea nu mai este valabilă astăzi. Pentru că, dacă ar fi așa, cei care nu primesc Sfânta Împărtășanie ar putea, în cele din urmă, să se întristeze în timp ce urmăresc Sfânta Liturghie, ar putea să le pară rău pentru păcătoșenia și nevrednicia care-i separă de Sfintele Daruri, ar putea, pe scurt, să se simtă "excomunicați" . Dar, în realitate, nici una dintre acestea nu este adevărată. Generații peste generații de creștini ortodocși au participat la Sfânta Liturghie cu o conștiință perfect limpede, fiind total convinși că nu este nevoie de nimic mai mult din partea lor, ca, pur și simplu, Sfânta Euharistie nu este pentru ei. Apoi, în acele ocazii foarte rare și excepționale când sunt împărtășiți, ei primesc Sfânta Euharistie ca pe o "obligație ce trebuie împlinită", prin care, pentru un an întreg, ei se consideră din nou "în bună rânduială" . Dar de unde, într-o astfel de atitudine care, din păcate, a devenit o regulă în Biserică, se poate găsi - fie doar și într-o mică măsură - smerenia și pocăința, evlavia și frica lui Dumnezeu?

De fapt, atunci când această atitudine și-a făcut apariția prima dată în Biserică - aceasta s-a întâmplat imediat după convertirea la creștinism a Imperiului Roman și a rezultat din creștinarea ulterioară a populației sale și din scăderea corespunzătoare a vieții religioase și morale printre creștini - Sfinții Părinți au văzut în aceasta nu un rezultat al smereniei și al fricii lui Dumnezeu ci al neglijenței și al delăsării duhovnicești. Și, îndată ce se "denunțau" ca păcătoși, amânarea Botezului din motive de "nepregătire" și "nevrednicie" apărea ca o lipsă de grijă față de Sfintele Taine. Este pur și simplu cu neputință să găsești un text patristic pe care să se sprijine ideea ca acela care nu se poate împărtăși cu vrednicie este mai bine să se abțină de la aceasta. Sfântul Ioan Casian scrie: "Nu trebuie să nu primim Sfânta Împărtășanie, fiindcă ne știm păcătoși, ci cu totul mai mult să ne grăbim dornici către ea, pentru vindecarea sufletului și pentru curăția cea duhovnicească, cu acea umilire a minții și cu atâta credință, încât judecându-ne nevrednici... să căutăm și mai multe leacuri pentru rănilile noastre. N-am fi, de altfel, vrednici să primim nici împărtășania anuală, dacă ne-am lua după unii care, în așa chip măsoară vrednicia, sfințenia și meritul tainelor cerești încât socotesc că împărtășania nu trebuie luată decât de cei sfinți și nepătați și nu mai degrabă pentru că această participare să ne facă sfinți și curați. Aceștia, fără îndoială, cad într-o mai mare trufie decât cea de care li se pare că se feresc, fiindcă cel puțin însă este mai drept ca de vreme ce în această umilință a inimii în care credem și mărturisim că niciodată nu putem să ne atingem pe merit acele Sfinte Taine, s-o primim ca pe un medicament al tristeții noastre în fiecare duminică, decât ca, stăpâniți de deșartă trufie și stăruință a inimii, să credem că numai o dată pe an suntem vrednici de a lua parte la Sfintele Taine... Stăpâniți de deșartă trufie!" Sfântul Ioan Casian accentuează aici abilitatea ciudată a unora de a găsi un "alibi" pentru toate greșelile duhovnicești, de a se îmbrăca pe sine într-o pseudosmerenie, care constituie cea mai subtilă și cea mai periculoasă formă a trufiei. Aceasta, conform părerii unanime a Sfinților Părinți, după ce apare ca neglijență devine curând justificată prin argumente pseudo-duhovnicești și a fost acceptată, încetul cu încetul, ca regulă.

Aici a apărut, de exemplu, ideea - absolut necunoscută și îndepărtată de tradiția primară - ca, privitor la Sfânta Împărtășanie, există diferențe duhovnicești și chiar mistice între cler și laici, încât primii nu doar că pot dar trebuie să primească des Sfânta Împărtășanie,

în vreme ce laicilor nu le este permis. Încă o dată aici îl putem cita pe Sfântul Ioan Hrisostom care a apărut, mai mult decât orice altceva, sfințenia Sfințelor Taine și a insistat asupra pregătirii cu vrednicie pentru Sfânta Împărtășanie. Astfel, marele pastor ("Pastorul lui Herma") scria: "Sunt împrejurări când preotul nu se deosebește de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de tainele cele înfricoșate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleași taine, iară nu ca în Legea Veche, când pe unele le mănâncă preotul, iar pe altele cel ce nu era preot, așa că poporului nu-i era slobod de a se împărtăși din cele ce se împărtășea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor le stă în față un trup și un pahar... O mie de ani mai târziu, Nicolae Cabasila, vorbind despre Sfânta Împărtășanie în lucrarea sa "Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii" nu face nici o distincție între cler și laicat, referitor la Sfânta Împărtășanie. El scrie: "...dacă însă cineva are puțință de a se apropia de Sfânta Masă, dar nu se apropie, nu va dobândi nicidecum sfințirea Sfințelor Daruri; și aceasta nu pentru că nu s-a apropiat ci pentru că i-a stat în puțință... Și cum putem să credem că iubește Sfințele Taine cel care, având posibilitatea să le primească, nu se ostenește să le primească?" Și totuși, în pofida acestor atât de limpezi mărturii, această idee ciudată, și chiar eretică, a rămas și rămâne în continuare o parte, dacă nu a învățaturii, cel puțin a evlaviei liturgice în Biserica noastră.

Adevărata biruință a acestei atitudini asupra Sfinței Împărtășanii a venit atunci când, după sfârșitul perioadei patristice și după căderea spațiului bizantin, teologia ortodoxă a intrat în lunga perioadă a "captivității apusene", a influenței radicale a Apusului. Sub această influență a scolasticii apusene și a teologiei legaliste privitoare la Sfințele Taine, acestea din urmă au continuat în chip vădit să rămână în Biserică, dar au încetat să mai fie privite și trăite ca împlinire sau, în cuvintele Părintelui George Florovsky, "să constituie Biserica". Pe de o parte, Sfânta Împărtășanie a fost identificată ca mijloc al evlaviei individuale, personale, și al sfințirii, excluzând aproape total înțelesul sau "eclesiologic" iar pe de altă parte, apartenența la Biserică a încetat să mai fie înrădăcinată și măsurată prin participarea la Taina Unității Bisericii în credința, dragoste și viață. S-a întâmplat apoi că laicul a fost nu doar "îngăduit" dar chiar silit să se confrunte cu împărtășania într-o perspectivă total subiectivă - aceea a nevoilor sale, a duhovniciei sale, a pregătirii sau nepregătirii sale, a posibilităților sale, etc. El însuși a devenit criteriul și judecătorul duhovniciei sale și a celorlalți. Și a devenit astfel în contextul unei teologii și a unei pietăți care în ciuda mărturiei clare a Tradiției Ortodoxe autentice - a girat acest statut de ne-împărtășați al laicilor, l-au transformat într-o normă, aproape într-o "marcă comercială" a Ortodoxiei.

Este într-adevăr un miracol faptul că influența combinată a acestei teologii sacramentale venită din Apus și a acestei pietăți extraecleziiale, individualistă și subiectivă, nu a reușit eradicarea completă a setei și a foamei pentru Sfânta Împărtășanie, pentru o participare adevărată și nu una formală în viața Bisericii. În toate vremurile, dar cu precădere în era noastră tulburată și confuză, fiecare renaștere ortodoxă și-a avut izvorul în "redescoperirea" Sfințelor Taine și a vieții sacramentale și, mai presus de toate, în renașterea euharistică. Așa s-a întâmplat în Rusia când persecuțiile au îndepărtat atitudinile moderate, formale și nominale - denunțate cu pasiune de Părintele Ioan de Kronstadt. Astfel s-a întâmplat și cu Europa și Orientul Mijlociu, cu apariția mișcărilor ortodoxe de tineret, cu înțelegerea lor înnoitoare și profundă asupra Bisericii. Iar dacă astăzi această renaștere euharistică și sacramentală bate la ușile Bisericii noastre, ar trebui să ne încurajeze, ca semn că această criză fundamentală a "secularizării" se apropie de sfârșit.

În acest sens și context de ce anume este mai îndeaproape Biserica?

Prima percepție despre Biserică este aceea a locașului de cult, a locului unde se adună credincioșii pentru rugăciune. În toate religiile există locașuri proprii de rugăciune, socotite

sfinte pentru că în ele se săvârșește cultul divin prin care se intră în legătură cu Divinitatea. În Tradiția iudeo-creștină, primele locașuri de cult au fost: cortul mărturiei, templul din Ierusalim, sinagogile și apoi bisericile creștine care au împânzit lumea odată cu încreștinarea diferitelor popoare. Locașurile de cult sunt sfinte pentru că prin sfințire sunt dedicate lui Dumnezeu, iar actele care se săvârșesc în ele nu sunt doar lucrări omenești ci și divine. Mântuitorul numește templul din Ierusalim, unde mergea adeseori pentru rugăciune și pentru ca să învețe poporul, „casa Tatălui Meu” (Ioan 2, 16). Biserica este deci casa lui Dumnezeu. Ea este plină de slava lui Dumnezeu (cf. II Cronici 7, 1; Iezechil 43, 5), adică de prezența Lui. Rugăciunea din biserică are o forță cu totul deosebită pentru că nu este doar rugăciunea unui singur om, ci a întregii comunități, chiar a întregii Biserici.

Mistic privită, Biserica este prelungirea în istorie a Trupului lui Iisus Hristos, adică a vieții și lucrării mântuitoare a lui Iisus Hristos care vrea să fie cu cei ce cred în El, în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor (cf. Matei 28, 20). În Sfintele Taine ale Bisericii: Botezul, Mirungerea, Euharistia, Preoția, Spovedania, Cununia și Maslul, ca și în celelalte slujbe și rugăciuni ale Bisericii, lucrează Duhul Sfânt care actualizează pentru fiecare generație lucrarea mântuitoare a Domnului, făcându-l prezent în inimile noastre. În Biserică ne împărtășim mereu cu Iisus Hristos, atât spiritual cât și sub forma pâinii și a vinului euharistic, devenite prin rugăciunea Bisericii, adică a obștii credincioșilor, Trupul și Sângele Domnului. Ne împărtășim mereu cu Iisus Hristos pentru a deveni treptat una cu El și una între-olaltă. Un adevărat creștin poate să spună ca și apostolul Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20) sau „Noi avem gândul și simțirea lui Hristos” (cf. I Corinteni 2, 16; Filipeni 2, 4).

Biserica este așadar un organism viu din care fac parte ca mădulare toți cei botezați, toți cei care au promis la botez că „se leapădă de Satana și se unesc cu Iisus Hristos” (din rânduiala botezului). Prin botez devenim așadar mădulare ale Trupului lui Iisus Hristos care este Biserica în care creștem spiritual, prin rugăciune, asceză și împărtășirea cu Sfintele Taine, până când vom ajunge „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Iisus Hristos” (Efeseni 4, 13). După cum mlădița ruptă din tulpină se usucă și nu poate să aducă roadă, tot astfel creștinul care nu rămâne în Iisus Hristos, adică în Biserică cu care Iisus Hristos se identifică nu poate crește duhovnicește (cf. Ioan 15, 1-5).

Așadar, ce este de fapt, Euharistia?

Euharistia este Taina Trupului și Sângelui lui Iisus Hristos, instituită de Domnul nostru Iisus Hristos însuși la „Cina cea de Taină”, înainte de Patima Sa. Într-adevăr la Cina din Joia Sfintelor Patimi, Domnul „a luat pâine și binecuvântând a frânt și, dând ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei Noi care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor”. „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea” (Matei 26, 26-28; Luca 22, 19). Euharistia este Taina prin excelență a Bisericii, Taina care constituie Biserica. Biserica, adică adunarea credincioșilor, săvârșește Euharistia, iar Euharistia îi transformă pe credincioși în Biserică, Trupul lui Iisus Hristos. Prin împărtășirea cu Sfintele Taine, credincioșii devin una cu Iisus Hristos și una între-olaltă. Primii creștini au înțeles foarte bine lucrul acesta și de aceea „stăruiau în învățătura Apostolilor și în comuniune, în frângerea pâinii (Euharistie) și în rugăciuni... Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una” (Fapte 2, 42; 4, 32). Între Biserică și Euharistie există deci o legătură interioară de identitate. Biserica Ortodoxă crede, ca și Biserica Catolică, în prezența reală a lui Iisus Hristos în pâinea și vinul euharistic. Pâinea și vinul oferite de credincioși devin prin pogorârea Duhului Sfânt, ca răspuns la rugăciunea credincioșilor din biserică, în frunte cu episcopul (sau, în lipsa acestuia, cu preotul), Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Aceasta este o Taină pe care mintea n-o poate cuprinde, dar pe care o primim prin credință. Încercările de raționalizare (explicare rațională) a Tainelor au condus întotdeauna la erezii și la dezbinarea creștinilor. Noi trebuie să credem ceea ce Iisus Hristos ne-a spus în această privință, și anume că pâinea și vinul binecuvântate în cursul sinaxei liturgice sunt Trupul și Sângele Său. Dacă ne îndoim de prezența reală a Domnului în Euharistie, înseamnă că diminuăm importanța Întrupării Sale și a prelungirii ei prin Biserică până la sfârșitul veacurilor.

Despre Liturghia euharistică

Biserica Ortodoxă a păstrat doar două Liturghii euharistice, pe cea a Sf. Ioan Gură de Aur și pe cea a Sf. Vasile cel Mare (sec. IV), care sunt foarte asemănătoare. Ambele Liturghii se compun din două părți: Liturghia catehumenilor (adică a celor care se pregătesc pentru primirea botezului, la care însă iau parte și cei botezați), ceea ce în Tradiția occidentală corespunde cu Liturghia Cuvântului, și Liturghia credincioșilor care cuprinde canonul euharistic cu epicleza (invocarea Duhului Sfânt pentru sfințirea darurilor) și împărtășirea credincioșilor. Din Liturghia catehumenilor fac parte citirile biblice (Apostol și Evanghelie) și predica, precum și rugăciuni sub formă de ectenii pentru credincioși și pentru catehumeni. Liturghia este precedată de pregătirea darurilor de pâine și vin aduse de credincioși, în cadrul unui ritual pe care preotul îl săvârșește în taină, înainte de începerea Liturghiei propriu-zise.

Ritualul Liturghiei euharistice este foarte bogat și plin de simboluri, iar cântarea este numai vocală. Atmosfera bisericii este plină de mister, invită la interiorizare, la contemplarea Tainei vieții Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe care Sfânta Liturghie o reactualizează, începând cu Nașterea Sa, până la Înălțarea la cer. Se știe că Biserica Ortodoxă are un simț deosebit al misterului. Orice rugăciune, inclusiv rugăciunea liturgică, trebuie să „coboare” din minte în inimă, să angajeze inima, care este centrul ființei umane, locul unde se concentrează ca într-un focar toate puterile psiho - fizice ale omului; locul, de asemenea, al harului botezului. Dumnezeu sălășluiește în inima omului. De aceea este important ca mintea (intelectul), care nu este decât o energie a inimii, să „coboare” mereu în inimă pentru a-și găsi odihna. Divorțul dintre minte și inimă duce la stres, la depresii, la stări de nemulțumire. Tocmai de aceea rugăciunea particulară și liturgică sunt de o permanentă actualitate.

Despre pregătirea pentru participarea la Liturghia euharistică și împărtășirea cu Sfintele Taine

În Tradiția ortodoxă, participarea la Sfânta Liturghie, care are caracter de Cină și de Jertfă, precum și împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos, presupun o pregătire specială. În parabola nunții fiului de împărat (Matei 22, 1-14), Mântuitorul atrage atenția asupra celui care venind la nuntă fără să aibă haină de nuntă a fost exclus de la cină. Liturghia este nunta Mielului lui Dumnezeu la care trebuie să participăm împodobiți în haină de nuntă. Iar haina de nuntă constă în curăția sufletului pe care o câștigăm prin multă rugăciune și asceză, ca și prin faptele bune, ca expresie a iubirii concrete a semenilor, precum și prin mărturisirea păcatelor în fața preotului duhovnic.

O tradiție care s-a impus din Evul Mediu, cere ca împărtășirea cu Sfintele Taine să se facă de patru ori pe an, adică în cele patru posturi (Paști, Crăciun, Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Apostoli Petru și Pavel) cu spovedanie prealabilă. Astăzi credincioșii se împărtășesc, cum este firesc, mult mai des, unii chiar regulat, adică la fiecare Sf. Liturghie (cum este cazul în Bisericile greacă, rusă, antiohiană..., din păcate, mai puțin, în Biserica română).

Spovedania nu este legată totuși în mod necesar de Împărtășanie. Ea este legată de păcatele săvârșite. Obiectul spovedaniei îl formează deci păcatele, îndeosebi cele grave, cum sunt: lepădarea de Iisus Hristos, crima (inclusiv avortul sau împiedicarea de a naște copii prin medicamente „anticoncepționale” care provoacă avort timpuriu), adulterul, desfrânarea, trăirea în concubinaj, ura, asuprirea semenilor..., care ne despart de Iisus Hristos și de Biserică cu care Iisus Hristos se identifică. Spovedania este Taina reconcilierii cu Biserica, Taina repunerii în starea de membru deplin al Bisericii, din care am căzut datorită păcatului. Tocmai de aceea în rugăciunea pe care o rostește preotul după spovedanie se spune: „... împacă-l Doamne și-l unește pe dânsul (penitent) cu Sfânta Ta Biserică în Hristos Iisus Domnul nostru...”

Cine comite păcate grave nu se poate împărtăși decât după spovedanie și după săvârșirea unui canon de pocăință care poate dura mai mulți ani. Bineînțeles că la spovedanie făgăduim lui Dumnezeu să nu mai repetăm, cu ajutorul Lui, păcatele săvârșite.

Astfel haina de nuntă sau haina luminoasă a botezului pătată de păcat se curăță prin spovedanie care ne angajează totodată la și mai multă rugăciune și asceză. Conștiința de păcatele noastre, ne angajăm tot mai mult pe drumul rugăciunii și ascezei. Căci rugăciunea și asceza ne purifică sufletul și ne unește cu Dumnezeu. Rugăciunea trebuie să devină respirația omului credincios, pentru că pe Dumnezeu nu-l putem simți ca pe realitatea cea mai profundă a existenței noastre decât rugându-ne mult, chiar „neîncetat”, cum ne îndeamnă Sf. Apostol Pavel (I Tesaloniceni 5, 17). De aceea Părinții Bisericii au alcătuit o sumedenie de rugăciuni, pentru toate împrejurările vieții, inclusiv pentru a ne împărtăși cu Sf. Taine ale lui Hristos. Canonul de Împărtășanie este de o frumusețe deosebită. Rugăciunea spontană nu este nici ea exclusă.

Pe lângă rugăciune, asceza - adică postul alimentar, privegherile de noapte, metaniile, lupta împotriva păcatului sau pentru despățimire în cazul în care suntem stăpâniți de o patimă - toate acestea au în Biserica Ortodoxă un rol deosebit de important. Viața creștină este în fond o viață ascetică. Ea este „calea cea strâmtă” (Matei 7, 14) împreună cu multe ispite și greutăți pe care nu le putem birui decât prin răbdare și stăruință în post și rugăciune, prin cumpătare în toate și înfrânare de la tot ceea ce poate dăuna sufletului în tinderea sa către Dumnezeu. De aceea Biserica Ortodoxă a păstrat vechile rânduieli privitoare la post, la înfrânarea conjugală pe durata postului și înainte de împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului (I Corinteni 7,5), ajunul euharistic... Deși la prima vedere toate aceste rânduieli par a îngrădi libertatea omului, în realitate tocmai prin ele dobândim adevărata libertate.

Despre roadele și consecințele Euharistiei în viața creștinului

Mântuirea ca și toate deprinderile bune sau virtuțile care trebuie să împodobească viața unui creștin sunt daruri ale lui Dumnezeu. „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor” (Iacob 1, 17). Totuși Dumnezeu nu forțează pe nimeni să primească darurile sale. Primirea lor se face prin credință și deschiderea inimii. La rândul său, credința nu este doar o adeziune rațională la Revelația lui Dumnezeu, ci mai ales adeziune și angajare interioară care determină un mod de viață nou. „Creștinismul nu este o nouă religie; el nu este nici măcar o religie, ci mai degrabă criza tuturor religiilor. Creștinismul este viața cea nouă în Iisus Hristos”, spune un teolog francez (Olivier Clement). Dar pentru a trăi o viață nouă, trebuie să ne lepădăm de viața cea veche sau de omul cel vechi, obișnuit cu păcatele și cu poftetele, și să ne îmbrăcăm în omul cel nou făcut după asemănarea lui Iisus Hristos (cf. Efeseni 4, 24). Schimbarea începe la botez, dar trebuie să continue cu consecvență toată viața. Se întâmplă însă că după botez, cei mai mulți apucăm pe căi greșite, astfel încât inima ni se împietrește și nu mai este sensibilă la harul lui Dumnezeu cu care nu mai colaborăm. Dacă ne trezim din rătăcire, trebuie să alergăm la Biserică, să cerem ajutorul

preotului și al semenilor și să încercăm să ne (re)integrăm definitiv în viața Bisericii de unde vom primi, prin Sfintele Taine și rugăciunea semenilor, ajutor în lupta pentru despățimire și dobândirea virtuților care ne redau libertatea pierdută prin păcat. În fond toată viața noastră este o strădanie permanentă de înaintare pe calea binelui, a virtuților pentru asemănarea noastră cu Iisus Hristos și chiar identificarea cu El. În această nevoită suntem susținuți mereu de harul Sfintelor Taine, cu deosebire de împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului.

În viața creștină există multe antinomii care nu pot fi primite decât de cei care sunt angajați profund în credință. Astfel marii trăitori spun, pe de o parte, că totul este har, iar, pe de alta, că trebuie să ne dăm sângele pentru a primi harul. Ambele afirmații sunt adevărate. Totul vine de la Dumnezeu, totul este darul gratuit a lui Dumnezeu, dar în același timp totul depinde de voința noastră de a primi sau a nu primi darul lui Dumnezeu. Iar primirea darului se face prin angajarea fără rezerve în credință. „În lupta voastră cu păcatul nu v-ați împotrivit încă până la sânge”, zice Apostolul Pavel (Evrei 12, 4). Și tot el spune: „Îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic” (I Corinteni 9, 27). Așadar, Euharistia și toate celelalte Sfinte Taine sunt darul lui Dumnezeu care ne sfințește și ne face una cu Iisus Hristos, dar numai în măsura angajării noastre în credință prin rugăciune și asceză.

Câteva concluzii și încheierea

Pe lângă evoluția firească, istorică, în spirit evanghelic și patristic, Sfânta Euharistie nu a suferit transformări, ea rămânând în continuare viața Bisericii; numai înțelegerea ei a suferit modificări și transformări atât în plan teoretic, cât și în plan practic. De aceea, atât teologia academică, universitară, elevată și elaborată cât și practica liturgică au datoriat de a-i descoperi locul central și de a rezolva criza liturgică în care se află întreaga Biserică. Pentru conștientizarea atât a slujitorilor, sacerdoților, cât și a credincioșilor asupra importanței și locului Euharistiei, se impune revenirea la rostirea rugăciunilor, cel puțin a anaforei, cu voce tare, implicarea creștinilor în viața Bisericii și săvârșirea tuturor celorlalte Sfinte Taine în strânsă legătură cu Jertfa Euharistică. Sfânta euharistie nu trebuie redusă, așa cum se întâmplă adesea, nici la funcția unei simple rugăciuni „de pomenire” a celor vii, pentru sănătate, ori pentru „rezolvarea anumitor probleme” și a celor adormiți pentru a beneficia de bunăvoința divină, nici la funcția simbolică de înlocuire ori substituție, ci trebuie înțeleasă ca *Taină a tainelor și Taina vieții veșnice*, fapt pentru care, în viața liturgică a Bisericii, ea rămâne miezul acesteia, Taina de referință, față de care, în special sfinții slujitori ai altarelor sacre trebuie să aibă o atenție deosebită. Iată cum sfătuia pe slujitorii Sfintelor Altare unul din marii duhovnici ai Bisericii noastre, din ultimele decenii ale secolului trecut: „Să fim cu mare atenție cui și cum dăm Sfânta Împărtășanie, că mare răspundere avem în fața lui Dumnezeu. Nici prea rar, nici prea des. Să ținem seama, pe cât se poate, de sfintele canoane și de practica părinților iscusiți de astăzi”¹.

Ca atare, în fiecare Sfântă Taină, Iisus Hristos ni se dăruiește cu o lucrare a Sa, în Euharistie, însă, ni se dăruiește cu Însuși Trupul și Sângele Său, deplin penetrate de Duhul Lui și prin care ne spiritualizează și pe noi, având acordul voinței noastre libere. Euharistia este Taina care – L extinde pe Iisus Hristos în noi, sau prin care suntem noi asimilați la umanitatea Sa preamărită prin Înviere și Înălțare. Această extindere a lui Iisus Hristos în noi constituie Biserica – o comunitate de persoane unite între ele prin același Trup și Sânge al lui Hristos, pline de Duhul Sfânt. Biserica care este astfel constituită ca o comunitate concretă, vizibilă, a oamenilor cu Dumnezeu prin Iisus Hristos în Duhul Sfânt, are la rândul ei puterea sacramentală de a-L extinde mai departe pe Iisus Hristos în alți oameni, prin organele alese și

¹ *Părintele Ieroschimonah Paisie Olaru de la Schitul Sihla*, în volumul „*Duhovnici Români contemporani*”, Editura Bizantină, București, 1999, p. 214.

sfințite de Iisus Hristos Însuși în ea și pentru ea, prin Duhul Lui cel Sfânt, adăugând Trupului Său noi mădulare. De asemenea, puterea sacramentală, sfințită și sfințitoare a Bisericii izvorăște tot prin puterea lui Iisus Hristos Cel sălășluit în ea prin Duhul Sfânt. Euharistia și Biserica sunt două realități nedespărțite, într-o continuă și indisolubilă legătură, una implicând-o pe cealaltă, una fiind condiție a celeilalte, iar în amândouă este prezent Același Iisus Hristos prin Trupul Lui, deplin pnevmatizat, atrăgând toate mădularele și membrele Sale spre înălțimea la care se află El.

Prin urmare, importanța și semnificația Sfintei Euharistii sunt fundamentale și maxime pentru viața omului, pentru viața lumii, căci ea este unirea cea mai înaltă care se poate realiza între om și Domnul nostru Iisus Hristos, cu Dumnezeu, în Împărăția Sa. Dumnezeuasca Împărtășanie din cadrul Sfintei Liturghii care se săvârșește în Biserică pentru credincioși, ne unește cu Iisus Hristos și pe noi unii cu alții, deoarece toți credem în Unicul Hristos – Care este ieri, azi și în veci Același și prin Care ne împărtășim cu aceleași Sfinte Taine. Ea este Taină a Bisericii și a unității Bisericii fiindcă în ea se pecetluiește unitatea de credință încununând Liturgia Cuvântului. Ea susține creșterea permanentă a creștinilor în Hristos, în Trupul Său tainic – Biserica – în comuniunea iubirii cu Iisus Hristos și între ei, Euharistia fiind prin aceasta un sacrament al împăcării², al iubirii și a unității profunde a oamenilor în Iisus Hristos, a mântuirii în El și prin El, așa după cum am mai spus în acest studiu. Unitatea creștină trebuie să se răsfrângă asupra lumii întregi, pentru ca să se pregătească în acest chip unitatea eshatologică pe care Sfânta Împărtășanie o prefigurează, Împărăția lui Dumnezeu cea veșnică pe care o pregustăm încă din viața această terestră și care nu este o comuniune umană, ci o unitate în Dumnezeu, în plenitudinea adevărului și în bucuria Împărăției³ - această concepție ar trebui să asigure ecumenicitatea sau gândirea și mișcarea ecumenică Bisericii cea una după cum și Iisus Hristos – Adevăratul Dumnezeu – doar Unul este!....

Așadar, în vremurile de astăzi, când suferințe și necazuri foarte multe și foarte variate cum ar fi neajunsurile și sărăcia, bolile și singurătatea, nedreptatea, patimile și violența și multe altele încearcă să cuprindă sub aripa lor nefastă cât mai mulți semeni, este foarte necesară o revenire și o reorientare sinceră a existenței noastre către Dumnezeu. Singur aflându-se omul nu poate să depășească zidul deznădejdelor pe care suferințele și greutățile i-l aduc înaintea și astfel se lovește continuu cu renunțarea și cu cedarea. În aceste condiții durerea și necazul își amplifică dimensiunile, lucrarea și roadele negative în sufletul uman, ajungând uneori chiar la groază și disperare. Individualismul și autonomismul nu fac decât să ne introducă în izolarea tragediei personale. Dar prin Iisus Hristos și de la Iisus Hristos primim și noi puterea și capacitatea de a învinge toate dezamăgirile pe care ni le aduc înaintea. El nu a fost o victimă în fața morții, a strâmtorărilor și a batjocoririlor ce i s-au adus, ci un biruitor, Singurul biruitor adevărat (și) asupra vieții. În mod liber primește moartea: „Eu îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însuși îl pun. Putere am eu ca să-l pun și putere am iarăși să-l iau” (Ioan 10, 17-18), pentru ca nici un om să nu mai fie sclavul ei, ci în toți să se trezească dorința de dăruire, în mod liber, înaintea lui Dumnezeu.

Trebuie subliniat reținut faptul, că „jertfa lui Hristos nu se reduce la un simplu exemplu de comportare socială, ci se distinge prin superioritatea absolută și puterea desăvârșită pe care Fiul lui Dumnezeu i-o imprimă”⁴. În urma unirii cu Iisus Hristos, ia naștere și în noi manifestarea iubirii Sale față de lume. Prin mine Iisus Hristos îl iubește pe semenul meu și acela primește iubirea mea care își are sursa în Iisus Hristos. Prin această iubire și prin puterea lui Iisus Hristos ajungem fiecare din noi, într-o măsură mai mare sau mai

² Pr. Dr. Gheorghe Petraru, *Euharistia – Taina Unității Bisericii și a mântuirii în Hristos*, în rev. “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Anul LIX, Nr.10-12, Octombrie-December (1983), p. 642.

³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Legătura între Euharistie și iubirea creștină...*, p. 33.

⁴ Pr.Dr.Nicolae Răzvan Stan, „Actualitatea jertfei Mântuitorului Hristos” publicat în revista „Altarul Banatului” Anul XV (LIV), serie nouă, nr. 10-12, octombrie-decembrie 2004, p. 69.

mică, să ne dăruim ca jertfe vii. Dar, precum Jertfa lui Hristos n-a fost despărțită de Înviere, tot așa nici jertfa noastră nu rămâne străină de viața pe care El ne-o oferă. Și să nu uităm faptul că fără de jertfa Domnului Iisus Hristos, îndeosebi cea euharistică, nu putem face nimic. Tocmai de aceea se cere împlinită și împărțită.

Încheiem cu constatarea că Euharistia actualizează într-un dinamism convergent, spre plenitudinea existenței, marile potențialități umane care semnifică și simbolizează ceea ce trebuie să devină lumea adică o dăruire și un imn de laudă adus, neîncetat, Creatorului; o comuniune universală în Trupul lui Iisus Hristos, o împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii în Duhul Sfânt, pentru unitatea și mântuirea tuturor în Iisus Hristos Domnul și prin Iisus Hristos, ajungând, astfel, la desăvârșirea noastră cu ajutorul Sfintei Euharistii căreia îi descoperim, în acest fel, valoarea ei duhovnicească de neprețuit.

Drd. Stelian Gomboș